

V bezeslohovém 19. století zrodily se ismy, ležérnější a méně závazné náhražky slohů. Dnes není vládnoucího ismu, po kubismu stali jsme se svědky soupeřství přečetných uměleckých škol a vyznání. Umění pozbylo směrnic a do krajnosti rozindividualizováno drobí se ve skupiny, které se zvou avantgardami. Není ismu, je jen „nové umění“, „nejmladší umění“, které se často chlubí bludy starými jako svět, říkajíc jim: věčné pravdy. Degenerace ismů je prostě symptomem očividné degenerace dosavadních druhů umění.

A přece vzniká nový sloh a s ním nové umění, které přestalo být uměním; neznajíc tradičních předsudků, připouští každou slibnou hypotézu, sympatizuje s experimenty a jeho způsoby jsou tak vlídné, zdroje bohaté a nepřeborné jako život sám.

Tímto uměním budou se pravděpodobně nadále zabývat duchové méně literátští a profesionální, ale zato mnohem živější a veselejší. V jeho květech naleznete tolik omamné vůně života, že vám to dá zapomenout umělecké problematiky.

Umělecký profesionalismus nemůže nadále trvat. Je-li nové umění a to, co nazveme poetismem, uměním života,

uměním žít a užívat,

musí být posléze tak samozřejmé, rozkošné a dostupné jako sport, láska, víno a všechny lahůdky. Nemůže být zaměstnáním, je spíše obecnou potřebou. Žádný individuální život, má-li být prožit morálně, to jest: v úsměvech, štěstí, lásce a důstojnosti, neobejde se bez něho. Profesionál-umělec je omyl a do jisté míry už dnes anomálie. Na pařížskou olympiádu 1924 nebyly připuštěny profesionální kluby. Proč bychom neměli rovněž tak rezolutně odmítnout profesionální cechy malujících, píšících, modelujících a cizelujících obchodníků? Umělecké dílo není obchodní spekulací a nemůže být předmětem kožené akademické diskuse. Je podstatně dar nebo hra bez závaznosti a následků.

Nová, bezčetná a skvoucí krása světa je dcerou aktuálního života. Nezrodila se z estetické spekulace, romantické ateliérové mentality, ale je prostým výsledkem cílevědomé, disciplinované a pozitivní produkce a životní aktivity lidstva. Neusídlila se v katedrálách či galériích; ven do ulic, v architekturu měst, v osvěžující zeleni parků, v ruchu přístavů a ve výhni průmyslu, jenž živí naše primární potřeby, našla svůj domov. Nepředepsala si formalistních receptů: moderní tvary a útvary jsou výsledkem cílevědomé práce, vyrobeny dokonalým provedením pod diktátem účelu a ekonomie. Obsáhla inženýrův výpočet a naplnila jej básnickou vizí. Věda o stavbě měst, urbanismus, poskytla tak díla úchvatná a básnická; narysován půdorys života, předobraz budoucnosti, utopie, již uskuteční rudá budoucnost. Její produkty jsou stroje blahobyti a štěstí.

Nová krása zrodila se z konstruktivní práce, jež je základem moderního života. Triumf konstruktivní metody (zánik manufaktury, potlačení dekorativního umění, produkce v sériích, typizace a standardizace) je umožněn

jen hegemonií ostrého intelektualismu, jenž se projevuje v soudobém technickém materialismu. Marxismus. Konstruktivní princip je tedy principem podmiňujícím samostatnou existenci moderního světa. Purismus je estetická kontrola konstruktivní práce, nic více, nic méně.

Flaubert napsal prorockou větu: „Umění zítřka bude neosobní a vědecké.“ Bude to tedy ještě umění? Dnešní architektura, stavby měst, průmyslové umění je vědou. Není to umělecká tvorba tryskající z romantického nadšení, ale prostá intenzivní civilizační práce. Sociální technika.

Poetismus je korunou života, jehož bází je konstruktivismus. Relativisté, jsme přesvědčeni o skryté iracionalitě, kterou vědecký systém nepostřehl a nepotlačil. Je v zájmu života, aby výpočty inženýrů a myslitelů byly racionální. Ale každý výpočet racionalizuje iracionalitu jen na několik desetinných míst. Výpočet každého stroje má  $\pi$ .

V dnešní době je třeba zvláštní dispozice k zažití příkrých psychologických kontrastů až paradoxně zahrocených. Kázeň celku. Žijeme po svobodě individua. „Po šesti dnech práce a budování světa je krása sedmým dnem duší.“ Touto větou z O. Březiny bylo by opravdu možno vystihnout poměr poetismu a konstruktivismu. Když člověk žil jako pracující občan, chce žít jako osoba, jako básník.

Poetismus je nejen protiklad, ale i nezbytný doplněk konstruktivismu. Bázuje na jeho půdoryse.

Umění, které přináší poetismus, je ležérní, dovádivé, fantaskní, hravé, neheroické a milostné. Není v něm ani špetky romantismu. Zrodilo se v atmosféře jaré družnosti,

ve světě, který se směje; co na tom, slzí-li mu oči. Převládá humorná letora, od pesimismu bylo upřímně upuštěno. Posunuje emfázi směrem k pozitivům a krásám života, ze zatuchlých pracoven a ateliérů, je ukazatelem cesty, která odnikud nikam nevede, točí se v nádherném vonném parku, neboť je to cesta života. Hodiny tu přijíždějí na rozkvetlých růžích. Je to vůně? Je to vzpomínka?

Nic. Nic než lyricko-plastické vzrušení před podívanou moderního světa. Nic než milostná náklonnost k životu a k jeho výjevům, vášně modernosti, modernolatrie, abychom užili slova Umberta Boccioniho. Nic než štěstí, láska a poezie, rajske věci, kterých nelze zakoupit si za peníze a jež nemají té závažnosti, aby se pro ně lidé vraždili. Nic než radost, kouzla a znásobená optimistická důvěra v krásu života. Nic než bezprostřední data senzibility. Nic než umění ztrácet čas. Nic než nářek srdce. Kultura zázračného oslnění. Poetismus chce udělat ze života velikolepý zábavní podnik. Excentrický karneval, harlekynádu citů a představ, opilé filmové pásmo, zázračný kaleidoskop. Jeho múzy jsou laskavé, něžné a smavé, jejich pohledy jsou tak fascinující a nesrozumitelné jako pohledy milenek.

Poetismus je bez filosofické orientace. Přiznal by se asi k diletantskému, praktickému, chutnému a vkusnému eklekticismu. Není světovým názorem — tím je nám marxismus, ale životní atmosférou, a to jistě ne atmosférou pracovny, bibliotéky, muzea. Mluví patrně jen k těm, kdož jsou z nového světa, a nehodlá být pochopen a zneužit paséisty. Harmonizuje životní kontrasty a protiklady a význačno na něm je, že poprvé přináší poezii, která nepotřebuje slova, hudby či rýmu, po níž toužil už Whitman.

Poetismus není literatura. Ve středověku se veršovaly i zákoníky a gramatická pravidla pro školní potřebu. Tendenční ideologické verše s „obsahem a dějem“ jsou posledním přežitkem tohoto básnění. Krása poezie

je bez intencí, bez velkých frází, bez hlubokých úmyslů, bez apoštolátu. Hra krásných slov, kombinace představ, předivo obrazů, a třeba beze slov. Je k ní třeba svobodného a žonglérského ducha, který nehodlá poezii aplikovat na racionální poučky a infikovat ji ideologií; spíše než filosofové a pedagogové jsou klauni, tanečnice, akrobati a turisté moderními básníky. Sladkost umělosti a spontaneita citu. Sdělení, báseň, dopis, milostný rozhovor, improvizace flámů, causerie, fantazie a komika, vzdušná a lehká hra karet, vzpomínky, báječná doba, kdy se lidé smějí: týden v barvách, světlech a vůních.

Poetismus není malířství. Malířství, zavrhnuvši anekdotičnost a vyhnuvši se nebezpečnosti dekorativismu, nastoupilo cestu k poezii. Jak poezie zvytvářela (v díle Apollinairově, Marinettiho a v Biotově „poezii pléneru“ i v jeho filmech), tak malířství, osvobodivši v kubismu formu a barvu, přestalo imitovat skutečnost, neboť by nemohlo konkurovat s reportérskou fotografií, a jalo se básnit optickým tvarem. Ve vlajkové řeči vytvořena optická slova. Rovněž v mezinárodních dopravních značkách. Abstraktivismus a geometričnost, dokonalý a neomylný systém nadchne moderního ducha. Emancipace od rámu obrazu, započatá Picassem a Braquem, vede posléze k popření tabulového obrazu. Poetický obraz je obraz knižní, fotografický, fotomontážní.

Nová básnická řeč je heraldikou: řečí znaků. Pracuje se standardy. (Např. Au revoir! Bon vent, bonne mer! Adieu! zelený disk: cesta otevřena, červený disk: cesta zavřena.)

Poetismus není ismem, totiž ismem v dosavadním úzkém slova smyslu. Neboť dnes není uměleckého ismu. Konstruktivismus je metodou veškeré produktivní práce. Poetismus je, opakujeme, v nejkrásnějším smyslu slova uměním žít, zmodernizovaným epikureismem. Nepřináší estetiku, která by cokoli zakazovala a nakazovala.

Nerad by utvářel dnešní i příští život podle abstraktních pravidel. Není kodifikované morálky; morálka utváří se jen kamarádkými vztahy soužití, od člověka k člověku, rozkošný neúzkoprsý bontón. Ismy ostatně jsou ne zcela přesným pojmenováním, neznamenají to, co říkají, a vykládat je doslovně, téměř etymologicky a filologicky, byla by někdy zuřivá pošetlost (např. kubismus). Poetismus ani konstruktivismus nesluší se chápat jinak než jako označení metody, názoru, vyznání, jako prosté pojmenování (jako v případech: socialismus, komunismus, liberalismus etc.).

Poetismus není umění, tj. není umění v dosavadním romantickém smyslu slova. Přistoupil k regulární likvidaci dosavadních uměleckých odrůd, aby nastolil vládu čisté poezie, skvíci se v nesčíslných formách, mnohotvaré jako oheň a jako láska. Je mu k dispozici film (nová kinografie) i aviatika, rádio, technické, optické i akustické vynálezy (optofonetika), sport, tanec, cirkus a music-hall, místa každodenních vynálezů a perpetuální improvizace. Odpovídá plně naší potřebě zábavy a aktivity. Dovede právě dát umění pravou míru, nepřeceňuje jeho důležitosti, ví, že není zajisté drahocnější než život. Klauni a dadaisté naučili nás tomuto estetickému selfskepticismu. Neukládáme dnes poezii jen do knih a památníků. Plachetní lodi jsou také moderní básně, nástroje radosti.

Je jisto, že člověk vynášel si umění jako vše ostatní pro své štěstí, potěchu a zábavu. Dílo, jež neobšťastňuje a nebaví, je mrtvo, i kdyby jeho autorem byl Homér; Chaplin, Harold Lloyd, Burian, dirigent ohněstroje, vítězný boxer, vynalézavý a dovedný kuchař, rekordní alpinista — oč více jsou básníky?!

Poetismus je především *modus vivendi*. Je funkcí života a zároveň naplněním jeho smyslu. Je strůjem obecného lidského štěstí a krásné pohody, beznáročně pacifický. Štěstím je komfortní byt, střecha nad hlavou,

ale i láska, výborná zábava, smích a tanec. Je vznešenou výchovou. Dráždidlem života. Ventiluje deprese, starosti, rozmrzelost. Je duchovní a morální hygienou.

Život sám o sobě, v únavě práce a jednotvárnosti dní, byl by prázdnou nesmyslnou formou, kdyby mu chybělo oživující srdce, pružná senzibilita, tak stala se poezie jediným účelem soběúčelného života.

Nepochopit poetismu znamená nepochopit života!

Z války vyšlo lidstvo znaveno, zneklidněno, hořce zbaveno iluzí, nemohoucí toužit, milovat a vést nový, lepší život. Poetismus (v mezích svých možností) chce vyléčit tuto morální kocovinu a mentální otřesy i choroby z ní plynoucí, jimiž se vyznačoval např. expresionismus. Vyrostá z konstantních potřeb člověka, bez pretenzí a uměleckého humbuku. Ví, že největší hodnotou lidstva je především člověk sám, jeho individuální svoboda podřízená kázni kolektivní sounáležitosti, jeho štěstí, harmonie vnitřního života. Reviduje historický ideál štěstí. Reviduje hodnoty a v době soumraku model postavil lyrikou hodnotu jako svůj vlastní a pravý zlatý poklad.

Je třeba žít moderní životní názor až do posledních konsekvencí. Jen vpravdě moderní člověk je celý člověk. Romantičtí umělci jsou defektní individua. *Etre de son temps*. A umění je bezprostředním rukopisem života.

Svět je dnes ovládán penězi, kapitalismem. Socialismus znamená, že svět má být ovládán rozumem a moudrostí, ekonomicky, cílevědomě, užitečně. Metodou této vlády je konstruktivismus. Ale rozum by přestal být moudrý, kdyby, ovládaje svět, potlačoval oblasti senzibility: místo znásobení znamenalo by to ochuzení života, neboť jediné

bohatství, které má pro naše štěstí cenu, je bohatství pocitů, obsáhlost senzibility. A zde intervenuje poetismus k záchraně a obnově citového života, radosti, fantazie.

Těmito řádkami pokoušíme se poprvé zhruba formulovat hnutí, které oživuje několik českých moderních autorů. Zdá se, že bylo na čase říci, co to poetismus je, neboť toto slovo, jež za rok svého trvání se již vžilo, bylo často užíváno a zneužíváno kritiky, kteří často neměli tušení, oč jde.

Poetismus zrodil se při vzájemné spolupráci některých autorů z Devětsilu. Byl především reakcí proti u nás vládnucí ideologické poezii. Odporem proti romantickému estétství a tradicionalismu. Opuštěním dosavadních útvarů „uměleckých“. Možnosti, jež nám neposkytovaly obrazy a básně, jali jsme se hledat ve filmu, v cirku, sportu, turistice a v životě samotném. A tak vznikly obrazové básně, básnické hádanky a anekdoty, lyrické filmy. Autoři těchto experimentů: Nezval, Seifert, Voskovec, a s dovolením, Teige chtěli by obsáhnout všechny květy poezie, zcela odpoutané od literatury, již házíme do starého železa, poezie nedělních odpůldní, výletů, zářících kaváren, opojných alkoholů, oživených bulvárů a lázeňských promenád i poezii ticha, noci, klidu a míru.

(Host III, str. 197–204, červenec 1924)